

Nyckeharpsgruppen Gävlingarna.

Nyckelharpa i musikfokus

● Nyckelharpan är ett folkligt stråkinstrument som funnits i Sverige i många hundra år.

I flera medeltida kyrkor, fö-
reträdesvis i Uppland, kan
man se målningar av nyckel-
harpsspelande änglar. Det
äldsta bevarade instrumentet
har åtalet 1526 inristat på
baksidan. Det finns på muse-
et i Mora. Med tiden har
nyckelharpan utvecklats från
ett mycket enkelt instrument
och blivit kromatisk, vilket
gör att den kan spelas tillsam-
mans med fioler. Den före-
kommer numera ganska ofta
på spelmansstämmor. Kurser
i nyckelharpsspel och bygge
har ordnats på olika ställen i
landet. En stor stämma hålls
ärligen i Österbybruk i norra
Uppland. Det finns ingen
kommersiell tillverkning av
nyckelharpor, vill man ha en,
får man bygga den själv, eller
anlita någon som kan.

Det har funnits flera kända nyckelharpsspelare i Gävleområdet. Till dem hör Byss-

Rikast av alla i Hedesunda

Sju mil sydväst om Gävle ligger anrika Hedesunda vid Dalälven, nära gränsen mot Uppsala län. Här finns en mycket aktiv hembygdsförening, Hedesunda Hembygdsförening som dessutom är den äldsta i Gästrikland.

Redan 1912 bildades föreningen på initiativ av bland andra kyrkoherdefru Anna Sillén. 1913 köptes den första byggnaden in för att bilda grunden i en hembygdsgård men platsen blev till slut för trång så 1951 flyttades hembygdsgården till Åsudden på Ön vid Dalälven, där den ligger i dag med flera byggnader. Hedesunda hembygdsförening har nästan 800 medlemmar och många är engagerade och jobbar ideellt med att sköta om byggnaderna, grönområdet, serveringen, hemsidan, bildarkivet med cirka 25 000 inskannade foton samt medlemstidningen *Rovbladet* som ges ut tre gånger per år. Midsommarfirandet på Åsudden drar mycket folk. 2025 kom mer än 1 500 besökare för att fira midsommar här.

Måste betala vägtull

Föreningen jobbar med att samla och sprida kunskap om Hedesundas historia, bland annat i form av berättelser. En spännande sägen är den om Fru Mistingshälla.

Mistingshälla är bergshällar några kilometer västerut från Hedesunda längs Vinersjövägen som från början endast var en klövjestig. Nu för tiden är den en smal skogsväg mellan riksväg 272 och Hedesunda och på 1800-talet var den också så pass bred att det gick att fara med häst och vagn där. Det sades att i berget bodde ett bergsrå, den vackra och rika Fru Mistingshälla. Hon hade tre systrar: två gruvfruar – en i Falun

i Falun och Sala. Men Fru Mistingshälla var den rikaste av dem. De som hade sett henne sade att hon var stor och grann och klädd i kläder översållade med silver.

Den som skulle åka förbi Mistingshälla måste stanna och ge henne en vägtull i form av en slant eller lite brännvin. I motlutet upp till Mistingshälla blev alltid hästarna trötta och det passade bra att vila där, men det berättas att stämningen var kuslig och att övernaturliga makter spökade.

Slogs med en skuggliknande figur

En helgnatt skulle några förbönder åka till Vinnarsjö och när de kom upp till Mistingshälla stannade den första hästen och vägrade ta ett steg till. Bonden klev ur släden och de andra bönderna bakom fick se hur han började brottas med en skuggliknande figur. De brottades vilt och länge men till slut gav de båda upp, hästens förtrollning försvann och förbönderna kunde åka vidare. Man pratade länge om vem bonden brottats

med – var det Fru Mistingshälla eller Fan själv?

Detta kan man läsa i en artikel från 1953 skriven av Vivi Wendin och upplagd på Hedesunda hembygdsförenings hemsida. Föreningen anordnade en cykelutflykt hit 1983 men har inte gjort något efter det. Däremot har folk börjat göra egna utflykter hit sedan man lade upp artikeln. Fru Mistinghällas vägtull lade man förr i en djup grop i berget. Gropen finns kvar och några mynt ligger fortfarande på dess botten.

Anne-Marie Nilsson

Läs mer: hembygd.se/hedesunda

